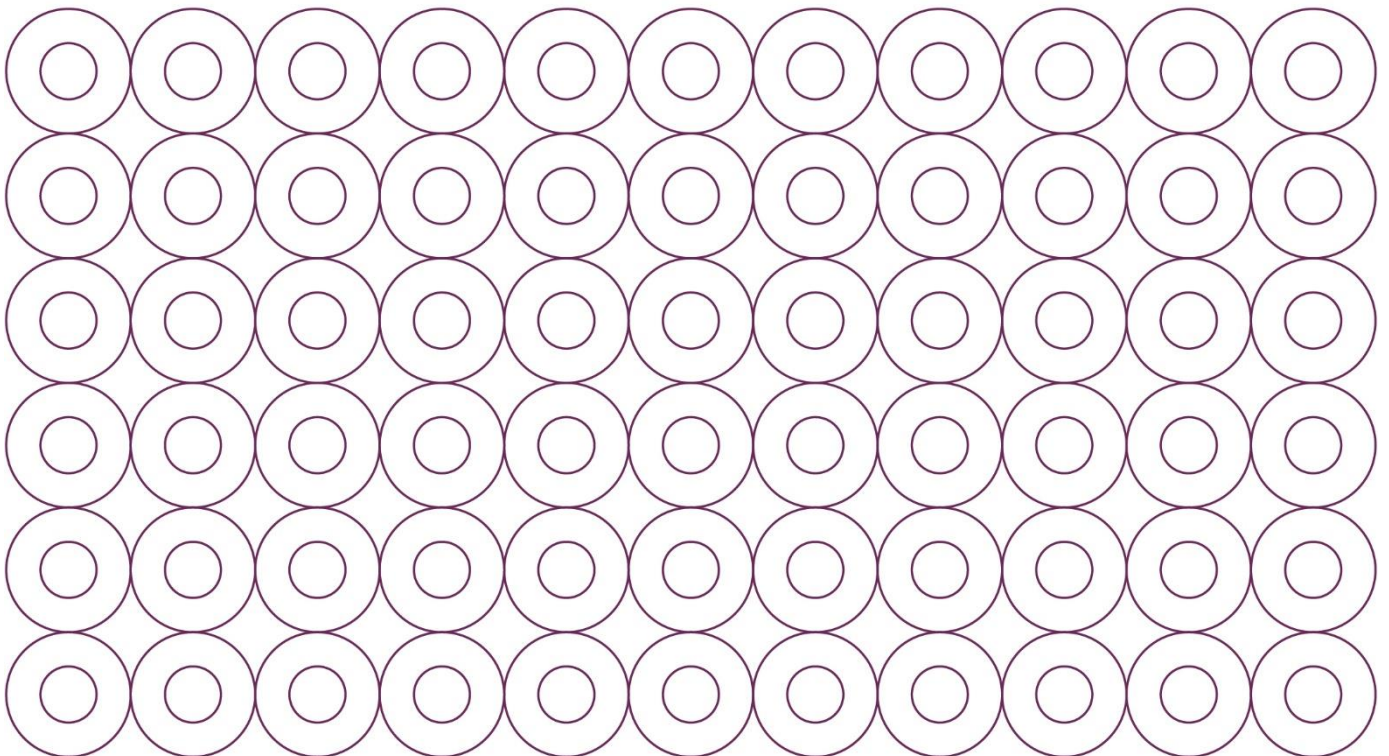

Simkunnighet i årskurs 6

Läsåret 2021/22

Publikationen finns att ladda ner som kostnadsfri
PDF från Skolverkets webbplats:

www.skolverket.se/publikationer

ISSN: 1103-2421

ISRN: SKOLV-R-2022:16-SE

Skolverket, Stockholm 2022

Förord

I denna rapport presenteras resultat från en enkätstudie riktad till lärare i idrott och hälsa i grundskolans årskurs 6. Syftet med studien är att ge en nationell bild av simkunnigheten i grundskolans årskurs 6 för läsåret 2021/22. Rapporten har utarbetats av Susanne Malmer och Magnus Eriksson i samarbete med andra medarbetare på Skolverkets analysavdelning.

Skolverket vill rikta ett stort tack till alla lärare som har tagit sig tid att besvara den enkätundersökning som rapporten bygger på.

Solna, 6 december 2022

Peter Fredriksson
Generaldirektör

Susanne Malmer
Undervisningsråd

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	6
Syfte och avgränsningar	6
Metod	6
Jämförbarhet över tid	8
Resultat.....	9
Drygt nio av tio elever i årskurs 6 bedöms nå kunskapskravet i simning.....	9
På tre av tio skolor bedöms samtliga elever nå kunskapskravet i simkunnighet ...	10
Sju av tio skolor har påbörjat simundervisningen före årskurs 3	10
Det har betydelse när simundervisningen påbörjas.....	11
Simundervisningen bedrivs både av skolans personal och annan personal	12
Andelen elever som når kunskapskravet att kunna hantera nödsituationer vid vatten är oförändrad sedan 2014.....	13
Vanligare att undervisningen i hantering av nödsituationer bedrivs av enbart skolans personal	13
Nio av tio lärare bedömer att de har tillräckliga kunskaper	14
Majoriteten av lärarna har haft utmaningar med elevfrånvaro, tillgång till simhall eller möjlighet till extra undervisning	15
Sex av tio lärare svarar att de haft en utmaning i stor utsträckning	16
Skolledningen behöver ge lärarna bättre förutsättningar för kompetensutveckling	17
Referenser	19

Sammanfattning

I den här rapporten redovisar Skolverket uppföljningen av simkunnigheten i grundskolans årskurs 6 för läsåret 2021/22. Resultaten i rapporten bygger på en enkätundersökning riktad till lärare i idrott och hälsa som genomfördes under våren 2022. Skolverket har tidigare följt upp simkunnigheten år 2010 och 2014. Uppföljningen visar att:

- **Simkunnigheten har minskat något sedan 2014.** Drygt nio av tio elever, 93 procent, i årskurs 6 bedöms nå kunskapskravet när det gäller att simma 200 meter varav 50 meter på rygg. Jämfört med 2014 är det en nedgång från 95 procent.
- **Andelen elever som når kunskapskravet gällande hantering av nödsituationer vid vatten är oförändrad sedan 2014.** För läsåret 2021/22 bedöms 95 procent av eleverna i årskurs 6 nå denna del av kunskapskravet vilket är i nivå med 2014. Andelen har dock minskat något för fristående skolor.
- **Skolan lyckas inte kompensera för elevernas olika förutsättningar.** På skolor med en lägre andel elever som har vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning är det en lägre andel elever som bedöms klara kunskapskravet gällande simning och hantering av nödsituationer vid vatten. Även på skolor med en högre andel nyinvandrade elever är andelen som bedöms klara dessa delar av kunskapskravet lägre än på skolor med lägre andel nyinvandrade elever.
- **Det är vanligt att skolor tar hjälp av extern personal för att bedriva simundervisning.** Fyra av tio svarar att det är en kombination av skolans personal och personal som inte är anställd på skolan, exempelvis simlärare i simhallen, som undervisar eleverna i simning. En lika stor andel svarar att det enbart är personal från skolan och två av tio svarar att det enbart är personal som inte är anställd på skolan som undervisar eleverna i simning.
- **Lärare i idrott och hälsa upplever att det finns utmaningar på skolenheterna när det gäller att bedriva simundervisning.** Omkring sju av tio lärare svarar att de under läsåret 2021/22 har haft utmaningar när det gäller elevers frånvaro från simundervisningen, tillgången till tider i simhall, eller möjligheten att erbjuda extra simundervisning för de elever som behöver det. Enligt lärarnas bedömning fanns utmaningarna även innan pandemin.
- **Ledningen behöver ge lärarna bättre förutsättningar för kompetensutveckling.** Majoriteten av lärarna uppger att de får tillräckligt stöd av skolans ledning eller inte har behövt stöd inom de områden vi har frågat om. Det är dock tre av tio lärare som upplever att de inte har fått det stöd de behöver när det gäller kompetensutveckling och knappt två av tio som inte har fått tillräckligt med stöd kopplat till personalresurser.

Inledning

Detta är Skolverkets tredje nationella uppföljning av simkunnighet i grundskolan. Tidigare uppföljningar gjordes 2010 i årskurs 5 och 2014 i årskurs 6.¹

Simning ingår i ämnet idrott och hälsa i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Från och med mellanstadiet ingår även badvett, säkerhet och hantering av nödsituationer vid vatten i undervisningen.

Syfte och avgränsningar

Syftet med denna uppföljning är att ge en nationell bild av simkunnigheten i grundskolans årskurs 6 för läsåret 2021/22. Utgångspunkten är de delar av kunskapskravet för betyget E i årskurs 6 i grundskolans kursplan för idrott och hälsa som innebär att eleven ska kunna simma 200 meter varav 50 meter i ryggläge, samt kunna hantera nödsituationer vid vatten med hjälpredskap under olika årstider.² När det i rapporten hänvisas till kunskapskravet är det dessa delar som avses.

Metod

Resultaten i studien bygger på en enkätundersökning som genomfördes under perioden 3 maj till 7 juni 2022.³ Urvalet till undersökningen gjordes bland de grundskoleenheter som hade minst tio elever i årskurs 6.⁴ Enkäten riktade sig till lärare i idrott och hälsa som undervisade i årskurs 6. Vi bad lärarna att svara för hela skolenheten och samordna sina svar om det fanns flera idrottslärare på skolenheten som undervisade i årskurs 6. Svarsfrekvensen blev 59 procent. En bortfallsanalys har genomförts och resultaten har viktats för att ge en nationellt representativ bild.

Både vid enkätutskick och vid analys av enkätsvaren har det framkommit att vissa skolenheter i urvalet inte hade elever i årskurs 6 läsåret 2021/22. Dessa har räknats som övertäckning och ingår inte i beräkningen av svarsfrekvensen.⁵

Det finns, som i de flesta urvalsundersökningar, en osäkerhet gällande det sanna värdet i de andelar som redovisas i rapporten. I rapporten redovisar vi om inget annat nämns signifikanta skillnader med 95 procents konfidensgrad.

¹ Skolverket (2010), Skolverket (2014).

Att olika årskurser har följts upp beror på att kunskapskraven tidigare gällde årskurs 5 men flyttades till årskurs 6 i och med att nya kursplaner introducerades 2011.

² Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, Lgr11.

I grundskolans ändrade läroplan som tillämpas från och med hösten 2022 (Lgr22) är betygskriteriet för betyget E i slutet av årskurs 6 formulerat som: "Eleven hanterar nödsituationer på land och vid vatten samt simmar 200 meter i en följd varav 50 meter i ryggläge." Denna uppföljning bygger på skrivningen i Lgr11 som gällde när undersökningen gjordes läsåret 2021/22. Skrivningen är dock så pass likalydande i Lgr22 att resultaten bedöms vara relevanta även med tillämpningen av den ändrade läroplanen.

³ Enkätundersökningen genomfördes via webben. I tidigare uppföljningar 2010 och 2014 användes pappersenkäter.

⁴ Per den 15 oktober 2021 samt skolenhetsregistret per den 24 mars 2022.

⁵ Utöver övertäckningen har fyra skolenheter angivit avsevärt många fler elever i årskurs 6 jämfört med vad Skolverkets statistik visar för respektive enhet. Dessa fyra har därför exkluderats i beräkningarna för andelen elever som når kunskapskravet gällande att kunna simma 200 meter varav 50 m på rygg respektive andelen som kan hantera nödsituationer vid vatten med hjälpredskap under olika årstider.

Stratifiering och bakgrundsvariabler

Urvalet stratifierades på huvudmannatyp (enskild, kommunal) och andelen elever som har vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning⁶ (lägre andel med eftergymnasial utbildning, högre andel med eftergymnasial utbildning). Tabell 1 nedan visar population, urval och svarsandelar totalt och inom dessa strata.

Tabell 1. Population och urval till undersökningen samt svarsandelar uppdelat på typ av huvudman samt andel elever som har vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning.

	Population	Urval	Svarsandel
Kommunal huvudman	2 299	1 149	59 %
- Varav lägre andel elever som har vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning	1 282	577	57 %
- Varav högre andel elever som har vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning	1 017	572	61 %
Enskild huvudman	517	409	58 %
- Varav lägre andel elever som har vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning	126	125	56 %
- Varav högre andel elever som har vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning	391	284	59 %
Totalt	2 816	1 558	59 %

Resultaten har analyserats utifrån variablerna huvudmannatyp, andel elever som har vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning, andel nyinvandrade elever på skolan⁷ samt kön för de resultat som gäller elever. Variablerna har analyserats var för sig men det finns samband mellan dem: det är vanligare att skolor med högre andel elever som har vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning har en lägre andel nyinvandrade elever.⁸ Vidare är det vanligare att fristående skolenheter har en högre andel elever som har vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning jämfört med kommunala skolenheter. Det är även vanligare att fristående skolenheter har en lägre andel nyinvandrade elever, se Tabell 2 nedan.

⁶ Avser nivå 4 och 5 i SUN 2020 Svensk utbildningsnomenklatur. Andelen elever per skolenhet som har vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning har rangordnats och sedan delats in i en grupp med en högre andel (över medianen) och en grupp med en lägre andel (under medianen).

⁷ Nyinvandrade elever avser elever födda utomlands som invandrat till Sverige under de senaste 4 åren och som inte bott i Sverige eller gått i svenska skola tidigare. Tid för invandring baseras på när eleven blivit folkbokförd i Sverige. Det avser första gången eleven blev folkbokförd, det vill säga eleven har tidigare inte varit folkbokförd i Sverige. Elever där uppgift om personnummer saknas ingår inte. Andelen nyinvandrade elever per skolenhet har rangordnats och sedan delats in i en grupp med en högre andel (över medianen) och en grupp med en lägre andel (under medianen).

⁸ På skolor med högre andel elever som har vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning har 65 procent av skolorna en lägre andel nyinvandrade elever och 35 procent en högre andel nyinvandrade elever.

Tabell 2. Andel nyinvandrade elever samt andel elever som har vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning inom kommunala respektive fristående skolenheter.

	Andel elever på skolenheten som har vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning		Andel nyinvandrade elever på skolenheten	
	Lägre andel	Lägre andel	Högre andel	Högre andel
Kommunala skolenheter	56%	45%	55%	44%
Fristående skolenheter	24%	71%	29%	76%

Jämförbarhet över tid

Jämfört med 2014 har vissa frågor ändrats, tillkommit och tagits bort i enkäten. Frågor som har lagts till gäller stöd från rektor och skolans ledning, vem som bedriver undervisningen i årskurs 6 gällande simkunnighet och hantering av nödsituationer samt vilka utmaningar som har funnits på skolenheten för att ge eleverna den undervisning de behöver för att nå de delar av kunskapskravet som undersökningen avser.

När det gäller andel elever som har vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning samt andel nyinvandrade elever är dessa variabler nya för denna undersökning och resultat för dessa går inte att jämföra över tid.

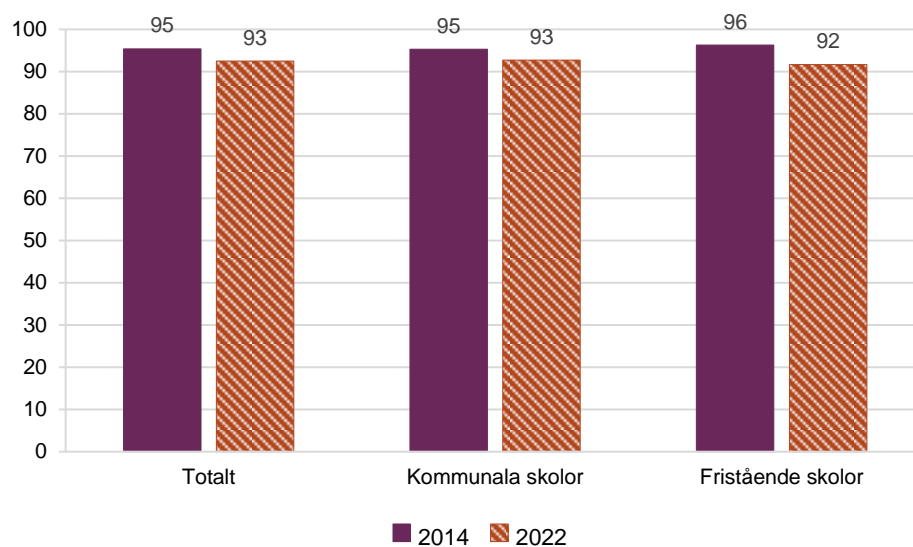
Resultat

Drygt nio av tio elever i årskurs 6 bedöms nå kunskapskravet i simning

För att kartlägga simkunnigheten i grundskolans årskurs 6 har vi bitt lärare i idrott och hälsa bedöma andelen elever som kommer att nå kunskapskravet för årskurs 6 när det gäller att simma 200 meter varav 50 meter på rygg.⁹ För läsåret 2021/22 bedöms 93 procent av eleverna i årskurs 6 att nå denna del av kunskapskravet. De sju procent som inte når denna del av kunskapskravet motsvarar ungefär 8 300 elever. Det finns inga signifikanta skillnader mellan flickor och pojkar eller mellan kommunala och enskilda huvudmän.

Jämfört med uppföljningen 2014, då 95 procent av eleverna bedömdes nå kunskapskravet gällande simning, är årets resultat en nedgång. Nedgången gäller för totalen, för pojkar respektive flickor och för kommunala respektive fristående skolor.

Diagram 1. Andel elever i årskurs 6 som bedöms nå kunskapskravet när det gäller att simma 200 meter varav 50 meter på rygg, 2014 respektive 2022 uppdelat på kommunala och fristående skolor (andelar i procent).

Partiellt bortfall 4 procent.

I 2022 års undersökning finns skillnader mellan de skolor som har en lägre andel elever som har vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning och de skolor som har en högre andel. För de skolor med lägre andel bedöms 89 procent av eleverna att nå kunskapskravet gällande simkunnighet, jämfört med 95 procent för skolorna med högre andel elever som har vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning. Det finns även en skillnad när det gäller andelen nyinvandrade elever. På skolor med en lägre andel nyinvandrade elever bedöms 96 procent av eleverna

⁹ Enkäten genomfördes under perioden 3 maj -7 juni 2022 och vi bad lärarna att göra en bedömning för hela läsåret.

klara kunskapskravet gällande simkunnighet jämfört med 89 procent för skolor med en högre andel nyinvandrade elever.

På tre av tio skolor bedöms samtliga elever nå kunskapskravet i simkunnighet

Andelen elever som bedöms nå kunskapskravet i simkunnighet varierar mellan skolor. På knappt tre av tio skolor bedöms samtliga elever i årskurs 6 att nå simkunnighetskravet och på hälften av skolorna bedöms minst nio av tio (men inte alla) elever att nå det. På ungefär en procent av skolorna bedöms mindre än hälften av eleverna nå simkunnighetskravet.

Det är en större andel fristående skolor där samtliga elever i årskurs 6 bedöms nå simkunnighetskravet jämfört med kommunala skolor, drygt tre av tio respektive knappt tre av tio skolor. Det finns även skillnader när man tittar på andelen nyinvandrade elever. På skolor med en högre andel nyinvandrade elever är det två av tio skolor där samtliga elever bedöms nå simkunnighetskravet. Bland skolor med en lägre andel nyinvandrade elever är det nästan dubbelt så stor andel, knappt fyra av tio skolor, där samtliga elever bedöms nå simkunnighetskravet.

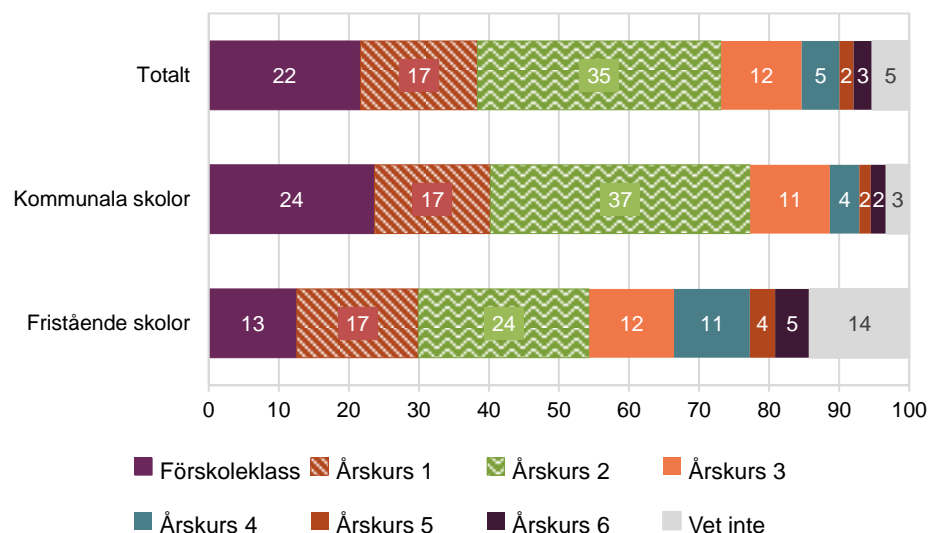
Sju av tio skolor har påbörjat simundervisningen före årskurs 3

Vi har frågat lärarna när deras elever vanligtvis börjar få simundervisning, och på drygt sju av tio skolor svarar lärarna att eleverna vanligtvis börjar med den före årskurs 3.¹⁰ Det är en större andel bland kommunala skolor som svarar att simundervisningen påbörjas före årskurs 3 än bland fristående skolor, knappt åtta av tio respektive drygt fem av tio svarar det, se Diagram 2. Andelen som svarar att de inte vet när simundervisningen vanligen påbörjas är dock högre bland fristående skolor än bland kommunala. I uppföljningen 2014 svarade ungefär en lika stor andel, knappt åtta av tio, att simundervisningen påbörjades innan årskurs 3 och det var en högre andel bland kommunala skolor jämfört med fristående.¹¹

¹⁰ En del svar på denna fråga kan vara en konsekvens av hur skolan är organiserad, det vill säga vilka årskurser som finns på skolan. Bland de skolenheter som är organiserade i åk 4–9 och 6–9 svarar knappt 30 respektive 20 procent att undervisningen vanligtvis påbörjas i den årskurs som skolan startar i. Bland de som har svarat "Vet inte" är det flera som har kommenterat att de inte vet på grund av att eleverna kommer till dem i senare årskurser och att de kan ha påbörjat simundervisning innan.

¹¹ I uppföljningen 2014 angav 69 procent bland de fristående skolenheterna och 77 procent bland de kommunala att simundervisningen vanligtvis påbörjades innan årskurs 3.

Diagram 2. När börjar dina elever vanligtvis få simundervisning? Totalt samt uppdelat på kommunala och fristående skolor (andelar i procent).

Partiellt bortfall 2 procent.

Lärarna har haft möjlighet att kommentera sitt svar och där framgår att undervisningen läggs upp olika på skolor.¹² Några kommenterar att de har simundervisning i alla eller i de flesta årskurser. Andra uppger att de bara har undervisning i en eller ett fåtal årskurser. Ett exempel är:

Våra elever simmar 10 tillfällen / läsår från årskurs 1 – årskurs 6. Vi erbjuder extra simundervisning från årskurs 4 för de elever som visar svårigheter att utveckla sina färdigheter i simning.

Kommentarerna visar även att det finns skolor som enbart testar elevernas simkunnighet eller endast har undervisning för de elever som inte når simkunnighetskravet. En lärare skriver följande:

Vi bedriver inte simundervisning på vår skola. Det finns varken tid, pengar eller resurser till det. Vi kollar endast av elevernas simkunskaper en gång per läsår. De elever som inte uppnår kunskapskraven får undervisning via simlyftet en gång i veckan under skoltid. Denna insats påbörjas i åk 5.

Det har betydelse när simundervisningen påbörjas

I likhet med de båda tidigare uppföljningarna visar resultaten att andelen elever som bedöms nå kunskapskravet i simkunnighet i årskurs 6 samvarierar med när simundervisningen vanligtvis påbörjas på skolan. Bland de skolor som påbörjar simundervisningen i förskoleklass eller årskurs 1 bedöms samtliga elever nå simkunnighetskravet på knappt fyra av tio skolor. Bland de skolor som påbörjar undervisningen i årskurs 2 eller senare är motsvarande andel drygt två av tio.¹³

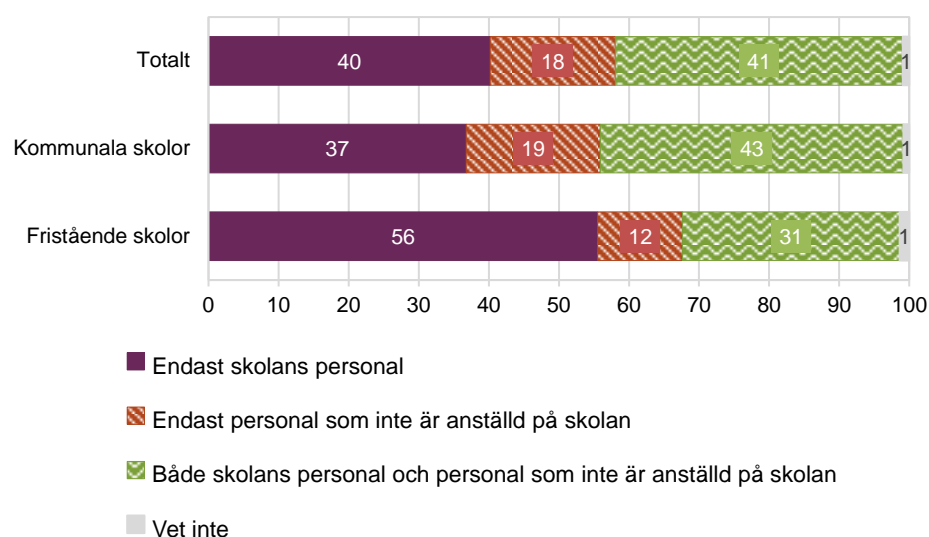
¹² Ungefär 30 procent av lärarna valde att kommentera denna fråga.

¹³ Frågan om när eleverna vanligtvis påbörjar simundervisningen är generellt ställd för hela skolenheten och avser inte specifikt årskurs 6 läsåret 2021/22. Det finns kommentarer som indikerar att simundervisningen har påbörjats i olika årskurser på skolenheten under åren och att vissa svar avser nuläget på skolan och vissa svar avser de elever som gick i årskurs 6 läsåret 2021/22.

Simundervisningen bedrivs både av skolans personal och annan personal

Vi har frågat lärare i idrott och hälsa vem som undervisar eleverna i årskurs 6 i att simma och hantera nödsituationer vid vatten.¹⁴ När det gäller simning svarar fyra av tio att det enbart är personal från skolan som undervisar eleverna och en lika stor andel svarar att det är en kombination av skolans personal och personal som inte är anställd på skolan, exempelvis simlärare i simhallen. Två av tio svarar att det enbart är personal som inte är anställd på skolan som undervisar eleverna i simning. Bland fristående skolor svarar en större andel att det enbart är skolans personal som undervisar jämfört med kommunala skolor, knappt sex av tio respektive knappt fyra av tio svarar detta.

Diagram 3. Vem eller vilka har, under läsåret 2021/22, undervisat eleverna i årskurs 6 på din skolenhet i simkunnighet? Totalt samt uppdelat på kommunala och fristående skolor (andelar i procent).

Partiellt bortfall 2 procent.

Flera lärare kommenterar att personal från simhallen ofta undervisar de elever som har svårt med simningen.

De som har svarat att det är skolans personal som undervisar, antingen enbart dessa eller i kombination med personal som inte är anställd på skolan, har även fått svara på *vilken* personal från skolan det är. Drygt sex av tio svarar att det endast är lärare i idrott och hälsa och drygt tre av tio svarar att det både är lärare i idrott och hälsa och annan personal på skolan som undervisar i simning.

¹⁴ Frågan formulerades som "Vem eller vilka har, under läsåret 2021/22, undervisat eleverna i årskurs 6 på din skolenhet i simkunnighet och i att kunna hantera nödsituationer vid vatten?".

Andelen elever som når kunskapskravet att kunna hantera nödsituationer vid vatten är oförändrad sedan 2014

Vi har även bitt lärare i idrott och hälsa bedöma hur många elever i årskurs 6 som kommer att nå kunskapskravet att kunna hantera nödsituationer vid vatten med hjälpredskap under olika årstider. För läsåret 2021/22 bedöms 95 procent av eleverna i årskurs 6 att nå denna del av kunskapskravet. Det finns inga signifikanta skillnader mellan flickor och pojkar eller mellan kommunala och fristående skolor. Det finns ingen signifikant skillnad på totalen jämfört med resultaten från 2014 års uppföljning där 96 procent av eleverna bedömdes nå kunskapskravet. Däremot ses en nedgång på knappt tre procentenheter för fristående skolor.

I likhet med andelen elever som når kunskapskravet gällande simkunnighet finns det skillnader beroende på vårdnadshavarnas utbildning och andelen nyinvandrade elever. På skolor med en lägre andel elever som har vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning bedöms 92 procent av eleverna att nå denna del av kunskapskravet jämfört med 97 procent för skolor med en högre andel. På skolor med en lägre andel nyinvandrade elever bedöms 97 procent av eleverna klara kunskapskravet gällande hantering av nödsituationer jämfört med 93 procent för skolor med en högre andel nyinvandrade elever.

På hälften av skolorna bedöms samtliga elever i årskurs 6 nå kunskapskravet att kunna hantera nödsituationer vid vatten och på drygt tre av tio skolor bedöms minst nio av tio elever (men inte alla) nå denna del av kunskapskravet. På ungefär en procent av skolorna når mindre än hälften av eleverna kunskapskravet gällande hantering av nödsituationer vid vatten. På skolor med en lägre andel nyinvandrade elever bedöms samtliga elever nå kunskapskravet gällande hantering av nödsituationer på knappt sex av tio skolor. Motsvarande andel är fyra av tio för de skolor som har en högre andel nyinvandrade elever.¹⁵

Vanligare att undervisningen i hantering av nödsituationer bedrivs av enbart skolans personal

När det gäller att undervisa eleverna i årskurs 6 i hantering av nödsituationer vid vatten svarar sex av tio att det endast är skolans personal som undervisar i detta och tre av tio svarar att det både är skolans personal och personal som inte är anställd på skolan. En av tio svarar att det enbart är personal som inte är anställd på skolan som undervisar i hantering av nödsituationer vid vatten. Det är en större andel bland enskilda skolor, drygt sju av tio, som svarar att det enbart är personal på skolan jämfört med kommunala skolor där knappt sex av tio svarar det. Även här har vi ställt följdfrågan om *vilken* personal på skolan det är som undervisar eleverna i hantering av nödsituationer vid vatten. Knappt åtta av tio svarar att det

¹⁵ Det finns även skillnad beroende på vårdnadshavarnas utbildning. På skolor med lägre andel elever som har vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning bedöms samtliga elever klara denna del av kunskapskravet på 45 procent av skolorna. Motsvarande andel på skolor med högre andel elever som har vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning är 52 procent.

enbart är lärare i idrott och hälsa och drygt två av tio svarar att det både är lärare i idrott och hälsa och annan personal på skolan som undervisar i detta.

Nio av tio lärare bedömer att de har tillräckliga kunskaper

Vi har bitt lärarna bedöma om det på skolan finns tillräckliga kunskaper hos lärarna i idrott och hälsa för att de ska kunna undervisa eleverna i simning, respektive i att hantera nödsituationer vid vatten, så att de ska kunna nå dessa delar av kunskapskravet i årskurs 6.¹⁶ En betydande majoritet av lärarna, knappt nio av tio, svarar att det finns tillräckliga kunskaper på skolan för båda dessa områden. Andelen som svarar detta är högre bland lärarna vid fristående skolor, jämfört med kommunala skolor.¹⁷ Motsvarande andel är även något högre vid skolor som har en högre andel elever som har vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning.¹⁸ Det är även en något högre andel som svarar att det finns tillräckliga kunskaper vid skolor som har en lägre andel nyinvandrade elever, jämfört med skolor som har en högre andel nyinvandrade elever.¹⁹

De lärare som uppgett att det på skolan inte finns tillräckligt med kunskaper har getts möjlighet att ge exempel på vilka kunskaper som saknas.²⁰ Några av lärarnas exempel handlar om att lärarutbildningen inte var tillräcklig för att kunna undervisa i simning, eller att det var för lång tid sedan läraren gick på lärarutbildningen. Flera lärare tar upp att lärarna på skolan saknar simlärarutbildning. En lärare uttrycker det så här:

Jag som idrottslärare kan organisera mängdträning för elever som nästan eller är på väg att klara simprovet men jag har svårt att ge den specialträning som behövs till elever som inte alls kan simma eller t. ex, är mycket vattenrädd. Där var min utbildning till idrottslärare bristfällig.

I kommentarerna finns flera exempel på att lärare upplever att det är svårt att identifiera vad en elev behöver träna på först, och hur läraren kan förbättra progressionen hos eleven. Några lärare tar också upp att det saknas kunskaper hur man ska undervisa i hantering av nödsituationer vintertid, eller att det saknas redskap för detta.

I den tidigare undersökningen från 2014 frågade vi lärarna i idrott och hälsa om de ansåg sig sakna något i sin egen utbildning för att kunna ge eleverna undervisning vad det gäller simning och/eller hantering av nödsituationer vid vatten. Då var det en av tjugo lärare som ansåg att de saknade något i utbildningen för att kunna ge eleverna undervisning i simning och en av tio lärare när det gällde att lära eleverna att hantera nödsituationer vid vatten. Det lärarna 2014 tog upp att de saknade i utbildningen när det gäller simundervisning liknar det som tas upp 2022: fortbildning av olika slag, som exempelvis olika

¹⁶ Frågan formulerades som "Har du/ni som är lärare i idrott och hälsa på skolenheten tillräcklig kunskap för att kunna undervisa eleverna i årskurs 6 när det gäller...a) att kunna simma 200 meter, varav 50 meter på rygg? b) att kunna hantera nödsituationer vid vatten med hjälpredskap under olika årstider?"

¹⁷ 93 procent bland lärare på fristående skolor, jämfört med 86 procent bland lärare på kommunala skolor.

¹⁸ 86 procent bland skolenheter med en lägre andel vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning, jämfört med 90 procent för skolor med högre andel vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning.

¹⁹ 89 procent bland skolenheter med en lägre andel nyinvandrade elever, jämfört med 85 procent för skolor med högre andel nyinvandrade elever.

²⁰ Ungefär 10 procent av lärarna valde att kommentera denna fråga.

simtekniker och hur man lär elever som helt saknar förkunskaper att simma. När det gäller hantering av nödsituationer vid vatten så svarade några lärare att detta moment – framför allt hantering av nödsituationer vid vatten vintertid - inte ingick i deras utbildning överhuvudtaget, medan andra efterlyste fortbildning när det gäller livräddning.

Majoriteten av lärarna har haft utmaningar med elevfrånvaro, tillgång till simhall eller möjlighet till extra undervisning

Vi har bett lärarna att bedöma i vilken utsträckning olika områden har varit en utmaning på skolenheten i relation till undervisningen i simning och hantering av nödsituationer vid vatten.²¹ När lärarna besvarade vår enkät hade covid-19-pandemin gått in i ett mindre intensivt skede jämfört med situationen i början av året. Lärarna skulle dock svara för hela läsåret 2021/22. I tidigare studier som Skolverket har genomfört under pandemin nämner både huvudmän och rektorer att simundervisningen har varit svår att genomföra.²² Det framkommer dock inte i denna uppföljning några betydande skillnader när lärarna bedömer ett antal utmaningar innan pandemin och vid mätillfället våren 2022.²³ I kommentarer nämns däremot att man under pandemin behövt prioritera elever i högstadiet, vilket drabbat simundervisningen i årskurs 6.²⁴ Det finns också lärare som tar upp att simhallarna varit stängda under pandemin och att de inte bedrivit någon simundervisning under en period på grund av pandemin.

Som Diagram 4 visar bedömer omkring sju av tio lärare att det finns en utmaning i viss eller i stor utsträckning när det gäller elevers frånvaro från simundervisningen, tillgång till tider i simhall och möjlighet att erbjuda extra simundervisning för de elever som behöver det.

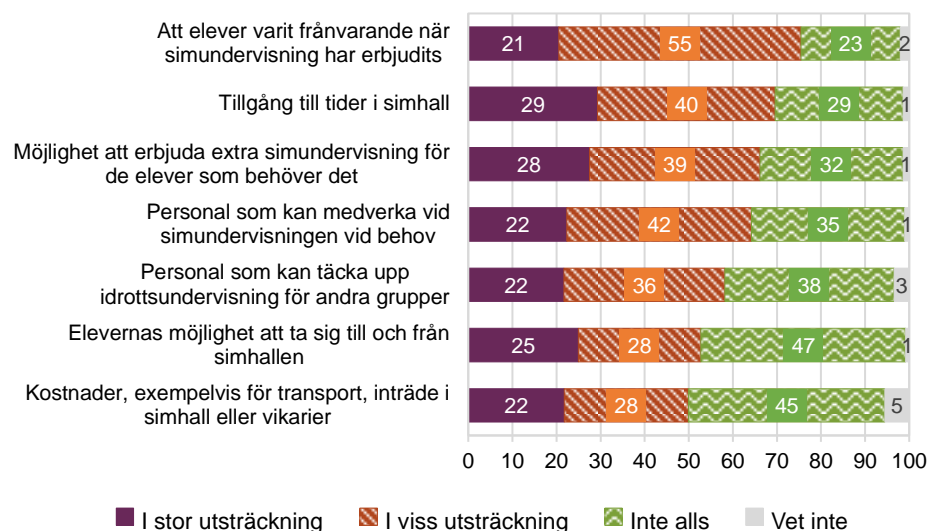
²¹ Utifrån möjligheterna att ge eleverna i årskurs 6 den undervisning de behöver för att nå kunskapskravet gällande simkunnighet och hantering av nödsituationer vid vatten.

²² Skolverket (2021) och Skolverket (2022)

²³ Lärarna har fått bedöma i vilken utsträckning de områden som finns beskrivna i Diagram 4 var en utmaning innan pandemin, respektive vid mätillfället.

²⁴ Ungefär 20 procent av lärarna valde att kommentera frågan om utmaningar under läsåret 2021/22 och ungefär 10 procent valde att kommentera frågan gällande utmaningar innan pandemin.

Diagram 4. I vilken utsträckning olika områden har varit en utmaning under läsåret 2021/22 (andelar i procent).

Partiellt bortfall är omkring 1 procent för frågorna i diagrammet.

När det gäller personal som kan täcka upp idrottsundervisning för andra grupper eller årskurser vid behov, samt personal som kan medverka vid simundervisningen vid behov är det omkring sex av tio lärare som bedömer att det finns en utmaning i viss eller stor utsträckning. Ungefär hälften av lärarna bedömer att det finns en utmaning när det gäller elevernas möjlighet att ta sig till och från simhallen, och en ungefär lika stor andel bedömer att kostnader är en utmaning, exempelvis för transport, inträde i simhall eller vikarier.²⁵

Sex av tio lärare svarar att de haft en utmaning i stor utsträckning

Drygt sex av tio lärare svarar att åtminstone ett av de områden vi frågat om varit en utmaning i stor utsträckning, medan en av tjugo lärare svarar att inget av områdena har varit någon utmaning. När lärarna ges möjlighet att själva beskriva de utmaningar som finns är det några som berättar att den simhall som tidigare använts har lagts ned, med längre avstånd till närmsta simhall som följd. Vissa lärare beskriver transporterna som tidskrävande (både vad gäller restid och planering) och kostsamma för skolan. Andra lärare menar att transporten till simhallen fungerar bra eftersom skolan bokar en egen buss. Det finns även skolor som inte har något behov av simhall utan "...simmar i sjön för det mesta om vädret tillåter." Det kan även handla om att det är svårt att få tillgång till tider i simhallen eller att byta tid. Närheten till simhallen och tillgången till tider är något som har tagits upp som en utmaning även i den tidigare uppföljningen från 2014.

²⁵ Här ser vi liknande svarsmönster oavsett andel nyanlända elever vid skolenheten, andel elever som har vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning eller huvudmannatyp, det finns inte några betydande skillnader mellan dessa grupper.

Bland lärarna som undervisar på skolor med en lägre andel nyinvandrade elever är det vanligare att man uppger att det inte funnits en utmaning när det gäller områdena ”personal som kan medverka vid simundervisningen vid behov”, samt ”att elever varit frånvarande när simundervisning har erbjudits”, jämfört med lärare vid skolor med en högre andel nyinvandrade elever. Det motsatta gäller för området ”elevernas möjlighet att ta sig till och från simhallen”, där är det vanligare att lärare vid skolor med en större andel nyinvandrade elever svarar att det inte funnits en utmaning.²⁶ Det finns inte några motsvarande skillnader vad gäller hur lärare vid fristående respektive kommunala skolor svarat. Inte heller finner vi några skillnader utifrån andelen elever som har vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning på skolan.

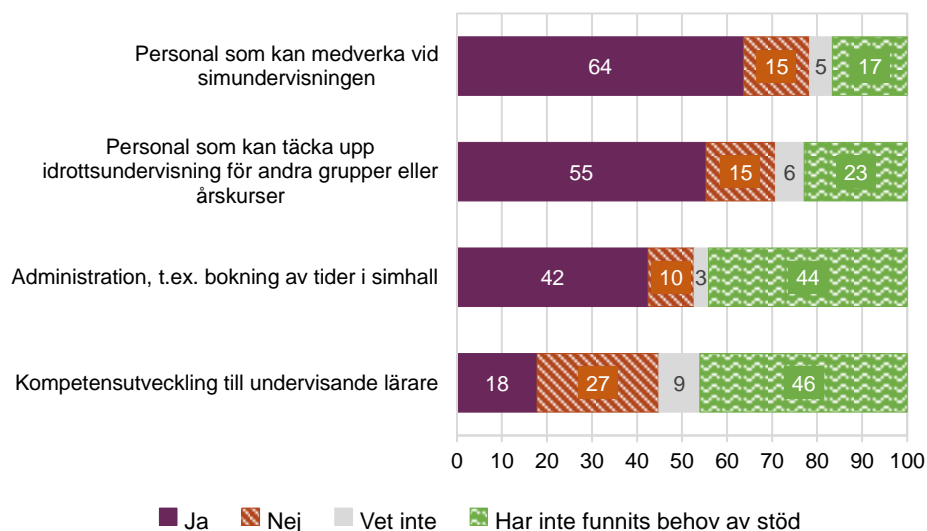
Skolledningen behöver ge lärarna bättre förutsättningar för kompetensutveckling

Vi har bätt lärarna i idrott och hälsa att svara på om skolans ledning har gett tillräckligt med stöd, inom ett antal områden, med tanke på den undervisning eleverna behöver för att nå kunskapskravet i simkunnighet och hantering av nödsituationer vid vatten. Som Diagram 5 visar uppger majoriteten av lärarna i idrott och hälsa att de antingen får tillräckligt stöd från skolans ledning, eller inte har haft behov av stöd inom respektive område.²⁷ Men knappt tre av tio lärare svarar att ledningens stöd inte har varit tillräckligt gällande kompetensutveckling inom simundervisning eller hantering av nödsituationer vid vatten. När det gäller övriga områden vi frågat om är det mellan 10 och 15 procent som upplever att de inte får tillräckligt med stöd från skolans ledning.

²⁶ När det gäller ”personal som kan medverka vid simundervisningen vid behov” är andelen som svarar att det inte alls funnits en utmaning 38 procent bland lärarna vid skolor med en lägre andel nyinvandrade elever, respektive 31 procent bland lärare vid skolor med en högre andel nyinvandrade elever. När det gäller att ”elever varit frånvarande när simundervisning har erbjudits” är det 26 procent bland lärare vid skolor med lägre andel nyinvandrade elever som svarar att det inte alls funnits en utmaning, jämförts med 19 procent för lärare vid skolor med en högre andel nyinvandrade elever. När det gäller ”elevernas möjlighet att ta sig till och från simhallen” är andelen som svarar att det inte alls funnits en utmaning 43 procent bland lärarna vid skolor med en lägre andel nyinvandrade elever, respektive 50 procent bland lärare vid skolor med en högre andel nyinvandrade elever.

²⁷ Knappt hälften av lärarna svarar att det inte har funnits behov av stöd från skolans ledning vad gäller kompetensutveckling för lärare eller administration. När det gäller ”personal som kan medverka vid simundervisningen vid behov”, samt ”personal som kan täcka upp idrottsundervisning för andra grupper/årskurser vid behov” är motsvarande andel omkring två av tio.

Diagram 5. Har skolans ledning under läsåret 2021/22 gett tillräckligt med stöd inom nedanstående områden? (Andelar i procent)

Partiellt bortfall <1 procent per delfråga.

Bland de som svarar att de inte får tillräckligt med stöd från skolans ledning finns det lärare som lyfter fram tidskrävande moment kopplat till simundervisningen. Det kan handla om att man som lärare sköter allt från att hitta vikarier till bokning av simhall. En lärare i idrott och hälsa beskriver det som att:

Idrottslärare sköter allt de administrativa med att åka till simhall, Boka tid, Boka buss, Förhandla om pris, Göra simscheman, Fixa vikarie för ordinarie lektioner.

Det finns även exempel på lärare som berättar om att simundervisningen medför en ökad arbetsbelastning. Så här skriver en lärare:

Det blir en ökad arbetsbelastning för mig som lärare att planera dubbelt, både för klassen som ska simma samt att jag ska förbereda för vikarien då simundervisningen inte ligger på idrottslektionerna. Får ingen kompensation för det utan det ska rymmas extra jobb inom min vanliga arbetstid. Blir slitsamma veckor.

När det gäller kompetensutveckling finns det även lärare som tar upp att de inte blivit erbjudna kompetensutveckling.

För de områden vi har frågat om är det genomgående så att en större andel av lärarna i idrott och hälsa vid fristående skolor, i jämförelse med lärare vid kommunala skolor, uppger att de får det stöd de behöver från skolans ledning. När det gäller stöd med administration finns det dock inte någon signifikant skillnad mellan kommunala och fristående skolor.

Det är vanligare att lärare i skolor med en större andel elever som har vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning uppger att de inte får tillräckligt stöd när det gäller administration, jämfört med lärare vid skolor där andelen elever som har vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning är lägre. I övrigt finner vi inte några skillnader i svaren utgående från vårdnadshavarnas utbildningsbakgrund eller andelen nyinvandrade elever.

Referenser

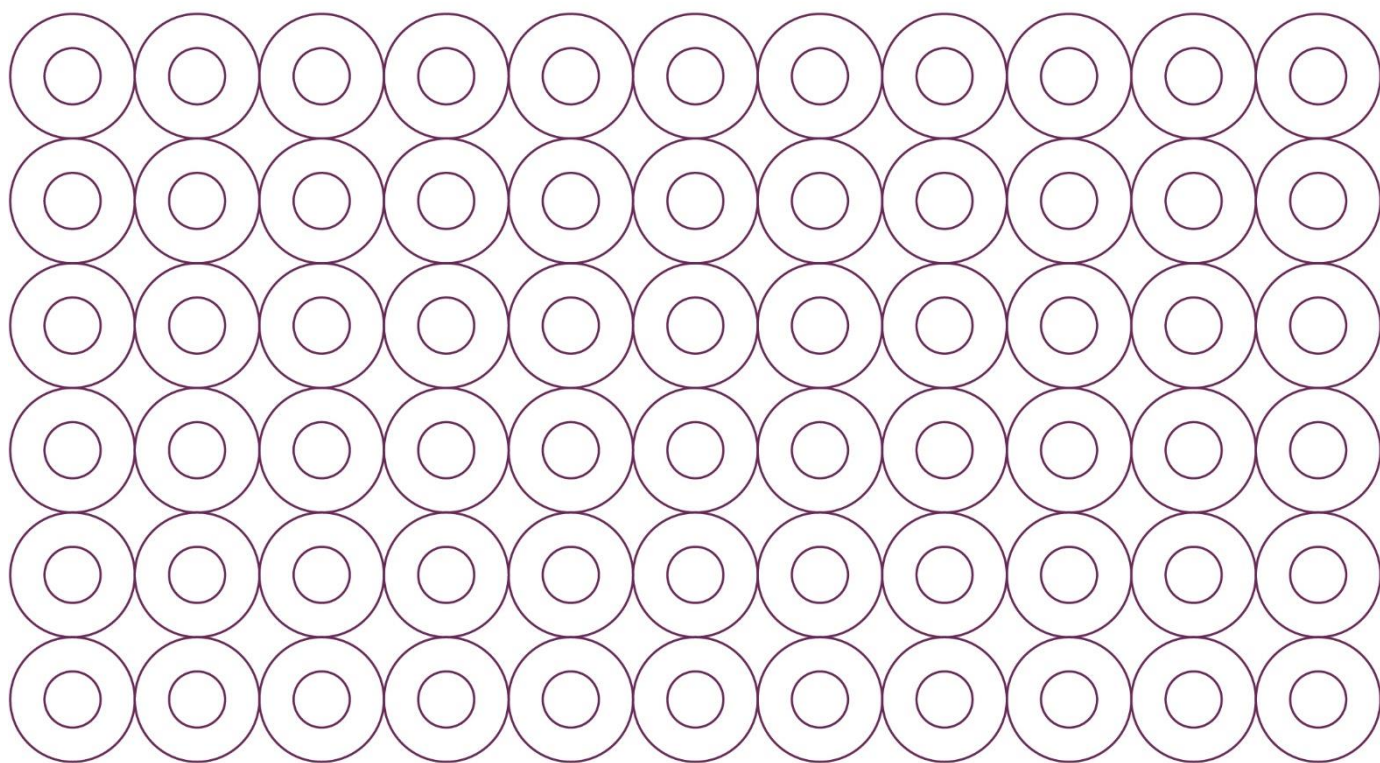
Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, Lgr11 (SKOLFS 2010:37)

Skolverket (2010). *Uppföljning av simkunnighet i årskurs 5*. Dnr. 2010:1242.

Skolverket (2014). *Simkunnighet i årskurs 6*. Dnr. 2014:402.

Skolverket (2021). *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet. Delredovisning 4 – Grundskolan*. Dnr 2020:1056

Skolverket (2022). *Kunskapstappet i grundskolan under covid-19-pandemin*.

Skolverket

www.skolverket.se